

Wizerunki Rosjan w literaturze polskiej. Omów zagadnienie, odwołując się do wybranych przykładów z różnych epok

Wizerunek Rosjan w literaturze polskiej jest bogaty, złożony i różnorodny, wynikający z burzliwej historii stosunków polsko-rosyjskich. Przez wieki Polacy i Rosjanie znajdowali się na przeciwnych biegunach politycznych i kulturowych, co w znaczący sposób wpływało na sposób przedstawiania Rosjan w polskiej literaturze. Wizerunki te kształtowały się na przestrzeni epok i były determinowane przez konkretne wydarzenia historyczne, takie jak rozbiory, powstania narodowe czy okres PRL-u. Często były one nacechowane emocjonalnie, odzwierciedlając trudne relacje między obu narodami, które naznaczone były walką o niepodległość Polski, dominację Rosji i w konsekwencji negatywne postrzeganie wschodniego sąsiada. Jednocześnie w niektórych utworach literackich pojawiały się bardziej zniuansowane, pozytywne obrazy Rosjan, ukazujące ich jako jednostki zdolne do przyjaźni i współczucia, niezależne od imperialnej polityki państwa. W niniejszym wypracowaniu omówione zostaną wybrane przykłady literackich wizerunków Rosjan z różnych epok, począwszy od literatury romantycznej aż po twórczość współczesną.

Jednym z najbardziej znanych literackich obrazów Rosjan w polskiej literaturze romantycznej jest „Dziady” Adama Mickiewicza, a zwłaszcza jego część trzecia. Utwór ten, naznaczony doświadczeniami represji carskich po powstaniu listopadowym, ukazuje Rosjan przede wszystkim w negatywnym świetle jako oprawców, bezdusznych urzędników i strażników systemu imperialnego. Kluczową sceną ilustrującą ten wizerunek

jest tzw. scena więzienna, w której pojawiają się rosyjscy urzędnicy, a także okrutny Nowosilcow, jeden z carskich urzędników odpowiedzialnych za prześladowanie polskich patriotów. Nowosilcow jest symbolem bezduszości i okrucieństwa rosyjskiej administracji, a jego postać uosabia opresyjny charakter imperium rosyjskiego. W „Dziadach” Rosjanie nie są ukazywani jako indywidualni ludzie z emocjami, ale raczej jako przedstawiciele bezwzględного systemu. To uogólnienie, chociaż nacechowane emocjonalnie, odpowiadało doświadczeniom wielu Polaków, którzy doświadczyli brutalnych represji ze strony carskiej Rosji.

Innym istotnym przykładem literatury romantycznej, w której pojawia się wizerunek Rosjan, jest „Pan Tadeusz”, również autorstwa Adama Mickiewicza. W tym epopei narodowej wizerunek Rosjan, choć nadal negatywny, jest nieco bardziej zniuansowany. Kapitan Ryków, rosyjski oficer stacjonujący na Litwie, zostaje ukazany jako postać komiczna, raczej niezbyt groźna. Jest to Rosjanin o nieco naiwnym, prostodusznym charakterze, który wprawdzie pełni funkcje wojskowe w służbie cara, ale nie wykazuje się szczególną okrutnością. Jego postać nie wzbudza nienawiści, a raczej współczucie, co sugeruje, że Mickiewicz, mimo traumy historycznej, był zdolny do pewnego dystansu wobec swoich rosyjskich przeciwników. Ryków nie reprezentuje całego aparatu rosyjskiego ucisku, ale raczej jest jednym z jego narzędzi, bez głębszej świadomości swej roli.

Przenosząc się do epoki pozytywizmu, warto zwrócić uwagę na „Lalkę” Bolesława Prusa. W powieści tej wizerunek Rosjan odzwierciedla społeczne i polityczne uwarunkowania czasów, w których żyli bohaterowie. Rosjanie, choć nie pełnią głównej roli, pojawiają się jako element obcej, wrogiej siły, której wpływy są odczuwalne w codziennym życiu warszawskiego społeczeństwa. Niekiedy są ukazywani jako korupcyjni urzędnicy, choć nie na pierwszym planie fabuły. W „Lalce” widać wpływy polityczne rosyjskiej dominacji, które przenikają

struktury społeczne, ale Prus nie koncentruje się na ich bezpośrednim oddziaływaniu na bohaterów, co sugeruje pewną neutralność w opisie tego tematu.

W literaturze międzywojennej obraz Rosjan również ulega zmianie, choć nadal naznaczony jest wydarzeniami historycznymi, takimi jak wojna polsko-bolszewicka z lat 1919-1921. W powieści „Przedwiośnie” Stefana Żeromskiego pojawia się postać Cezarego Baryki, który wychowuje się w Baku, w środowisku rosyjsko-polskim. Jego młodość przypada na czas rewolucji bolszewickiej, która zrewolucjonizowała Rosję. Rosjanie w powieści Żeromskiego są przedstawieni zarówno jako entuzjastyczni rewolucjoniści, jak i jako bezwzględni bolszewicy. Na przykładzie matki Cezarego widać, jak rewolucja niszczy jednostki i rodziny, a wizerunek Rosjan, zwłaszcza rewolucjonistów, jest negatywny. Żeromski ukazuje Rosjan jako zagrożenie dla polskości, a bolszewizm jako niszczącą siłę, która zagraża zarówno tradycyjnym wartościom, jak i życiu jednostek.

W literaturze współczesnej wizerunki Rosjan są bardziej złożone, a relacje polsko-rosyjskie analizowane z różnych perspektyw. Doskonałym przykładem jest twórczość Ryszarda Kapuścińskiego, zwłaszcza reportaż „Imperium”, w którym autor opisuje swoje podróże po Związku Radzieckim. Kapuściński, zamiast jednoznacznie potępiać Rosjan, stara się zrozumieć ich kulturę i mentalność, a także historię kraju. W „Imperium” Rosjanie są przedstawieni nie jako jednolity naród, ale jako zróżnicowane społeczeństwo, które w dużej mierze samo cierpi pod jarzmem własnego systemu politycznego. Kapuściński ukazuje, że Rosjanie są również ofiarami totalitaryzmu, co nadaje bardziej humanitarny wymiar ich wizerunkowi w polskiej literaturze. Nie brakuje tu krytyki rosyjskiego imperializmu, ale jest ona bardziej wyważona, oparta na głębokiej analizie politycznej i historycznej.

Na koniec warto wspomnieć o współczesnej literaturze, w której Rosjanie często pojawiają się w kontekście najnowszych

wydarzeń politycznych, takich jak konflikty zbrojne, wpływy rosyjskie w Europie Wschodniej czy relacje po upadku Związku Radzieckiego. Literatura ta stara się przedstawiać Rosjan w sposób bardziej neutralny, jako ludzi, którzy są częścią większych procesów politycznych, często niezależnie od swojej woli.

Podsumowując, wizerunek Rosjan w literaturze polskiej jest zmienny, zależny od epoki i kontekstu historycznego. W romantyzmie dominował obraz Rosjan jako oprawców i narzędzi systemu represji, w pozytywizmie obraz ten ulegał pewnemu złagodzeniu, choć nadal dominował wątek wrogości politycznej. W literaturze międzywojennej i współczesnej pojawiały się bardziej zniuansowane i wielowymiarowe portrety Rosjan, ukazujące ich jako ofiary własnej historii i systemu. W ten sposób polska literatura odzwierciedlała nie tylko narodowe traumy, ale także próbowała zrozumieć sąsiadów, z którymi historia Polski była tak nierozzerwalnie związana.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.